

Parlamentul
Republicii Moldova

G.N. nr. 09

5 iunie 2024

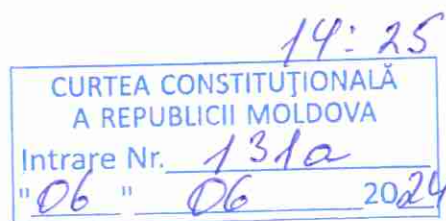
**Deputat în Parlamentul
Republicii Moldova**

**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA**
str. Alexandru Lăpușeanu nr. 28,
Chișinău MD 2004, Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(l) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

pentru controlul constituționalității Articolului II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative.

I – AUTORUL SESIZĂRII

Deputați în Parlamentul Republicii Moldova
Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt 105, MD-2073, mun. Chișinău

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are drept obiect examinarea constituționalității prevederilor Articolului II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative.

III – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

La 16 mai 2024 Parlamentul a adoptat Legea 116 pentru modificarea unor acte normative.

În procesul legiferării nu au fost respectate rigorile Regulamentului Parlamentului, a Legii cu privire la actele normative, precum și cele privind transparența în procesul decizional, fapt care provoacă necesitatea deferirii subiectului controlului constituționalității.

Astfel, proiectul de lege a fost înregistrat la 8 aprilie 2024 de către un grup de deputați, iar la 12 aprilie a fost adoptat de Parlament în primă lectură. La înregistrarea acestui proiect nu a fost prezentată nici-o expertiză sau aviz relevant și nu au fost organizate consultări publice.

Deși potrivit notei informative, scopul legii este asigurarea aplicării eficiente a măsurilor restrictive internaționale privind subiecții restricțiilor internaționale, prin respectivul act normativ au fost operate modificări la legea privind administrarea și deetimizarea proprietății publice, fapt care denotă modificări de oportunitate camuflăte în manieră obscură.

Or, prin amendamentul la lege a fost completată anexa la Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetimizarea proprietății publice cu poziția 26¹, cu includerea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” **în lista bunurilor nepasibile privatizării**. Autorul amendamentului a argumentat propunerea cu necesitatea de soluționa unele dificultăți în procedura licitației unor spații din aeroport.

Respectiva modificare **ar permite a majora termenul locațiunii până la 5 ani**.

La 15 mai 2024, cu o zi înainte de adoptarea legii, deputatul Vasile Grădinaru, cu depășirea tuturor termenelor legale înregistrează un nou amendament la proiect, propunând completarea art. 13 la Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetimizarea proprietății publice.

Astfel, legea a fost completată cu două aliniate noi, (4¹) și (4²), prin care a fost introdusă o derogare de la mecanismul de includere în lista bunurilor nepasibile privatizării.

Aceste amendamente de ultimă oră nu au fost dezbătute și avizate, inclusiv de Guvern. În pofida acestui fapt acestea au fost acceptate și fac parte din textul final al legii după cum urmează:

„Art. II. – Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetimizarea proprietății publice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 90–93, art. 401), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 13 se completează cu alineatele (4¹) și (4²) cu următorul cuprins:

„(4¹) Prin derogare de la prevederile art. 6 alin. (1) lit. c) și ale alin. (3) și (4) din prezentul articol, Parlamentul poate decide includerea unui bun sau a unei întreprinderi de stat în lista bunurilor nepasibile de privatizare și în lipsa unei propuneri din partea Guvernului dacă bunul respectiv este unul de importanță pentru securitatea statului, conform art. 5 din Legea nr.

174/2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, sau dacă întreprinderea de stat activează în unul din domeniile de importanță pentru securitatea statului prevăzute la art. 4 din legea respectivă.

(4²) Excluderea din lista bunurilor nepasibile de privatizare a bunurilor și a întreprinderilor de stat prevăzute la alin. (4¹) se realizează de Parlament exclusiv în baza unei propuneri a Guvernului, însoțită de fundamentarea economică, bugetară, socială și juridică, precum și cea legată de lipsa unor riscuri de securitate pentru stat.”

2. Anexa se completează cu poziția 26¹ cu următorul cuprins:

26 ¹	Î.S., „Aeroportul Internațional Chișinău”	Chișinău, bd. Dacia nr. 80/3	1002600007189	186747760
-----------------	---	------------------------------	---------------	-----------

”

Considerăm că prin adoptarea Legii contestate a fost depășit cadrul constituțional prevăzut de articolele 1 – principiul legalității; art. 5 – democrația și pluralismul; art. 6 – separația puterilor; art. 74 – procesul legislativ și art. 131 alin. (4) – avizarea proiectelor cu impact bugetar.

Privind procedura constituțională de adoptare a legii (amendamentelor la lege).

Articolul II din Legea nr. 116 a fost introdus de Parlament prin două amendamente înregistrate cu doar câteva zile înainte de adoptarea legii în lectură finală. Completarea art. 13 din Legea nr. 121/2007 în genere a fost propus doar cu o zi înainte de adoptare.

Aceste amendamente nu au fost supuse dezbaterilor parlamentare, avizării și expertizării conform procedurilor legislative. Amendamentele au fost înaintate cu încălcarea procedurii și termenelor prevăzute de Regulamentul Parlamentului. Deputații efectiv nu au avut nici o posibilitate să examineze aceste amendamente și să se expună asupra lor.

Mai mult ca atât, aceste amendamente nu armonizează cu obiectul și scopul legii. Aceste amendamente nu vin să îmbunătățească proiectul, ci vin cu o nouă inițiativă legislativă, camuflată sub amendamente, introdusă netransparentă și urgent, fără a respecta procedurile legislative prevăzute de Regulament și legea cu privire la actele normative.

Potrivit art. 3 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, la elaborarea unui act normativ se respectă principiile de constituționalitate, respectarea drepturilor fundamentale, legalitatea și echilibrul între reglementările concurente, oportunitatea, coerența, consecutivitatea și predictibilitatea normelor juridice, asigurarea transparenței și altele. La eliberarea unui act normativ care reglementează activitatea de întreprinzător se respectă principiile stabilite de Legea cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător.

Potrivit art. 25 din Legea nr. 100/2017 elaborarea actelor normative este precedată de efectuarea studiilor de cercetare în scopul fundamentării necesității inițierii unui act normativ. Dacă proiectul prevede reglementări cu impact asupra activității de întreprinzător, în calitate de studiu de cercetare se realizează doar analiza impactului de reglementare, efectuată în modul stabilit de legislație.

Potrivit art. 47 alin. (6) din Regulamentul Parlamentului, proiectul legislativ și propunerea legislativă se depun spre dezbateri împreună cu o expunere a obiectivului, scopului, concepției viitorului act, a locului acestuia în legislația în vigoare, precum și a efectelor social-economice. Este necesar de indicat rezultatele acestor consultări publice.

Consultări publice efective cu actori relevanți înaintea înregistrării acestui proiect de lege nu au avut loc, efectele social-economice nu au fost analizate. Avizele unor autorități anexate ne fiind relevante.

Aceleași prevederi de consultări publice și avizări sunt stipulate în art. 32 din Legea cu privire la actele normative.

Potrivit art. 34-37 din Legea nr. 100/2017, proiectul de act normativ este supus **expertizei economice**, financiare, juridice etc.

Astfel, prin nerespectarea procedurii legislative, înaintarea unor noi inițiative ascunse prin amendamente, în lipsa de analiză și fundamentare, lipsa consultărilor, lipsa multor avize, în special a expertizei economice, condiții legale imperative și obligatorii, reprezintă o gravă sfidare a principiului legalității prevăzut la art. 1, 5 și 74 alin. (1) din Legea Supremă.

Remarcăm faptul că, Înalta Curte a constatat faptul că nerespectarea procedurii stabilite de Constituție, Regulamentul Parlamentului și Legea nr. 100/2017 **constituie temei de declarare a neconstituționalității legii**.

Practica relevantă a Curții Constituționale este consacrată (HCC nr. 11/2004, HCC nr. 28/2020, HCC nr. 8/2021, HCC nr. 4/2021 etc).

Astfel, Curtea a constatat că respectarea procedurilor parlamentare nu se limitează doar la asigurarea posibilității deputaților de a formula întrebări și de a avea intervenții la tribuna Parlamentului cu privire la proiectele de legi supuse examinării. Această abordare ar fi prea formalistă dacă deputații nu ar avea posibilitatea să solicite modificarea proiectelor de lege. Din acest motiv, articolul 73 din Constituție le garantează deputaților prerogativa de a prezenta propuneri și amendamente la proiectul de lege.

Prerogativa în discuție le permite deputaților să propună modificarea proiectelor de legi dacă, de exemplu, acestea conțin prevederi care afectează în mod disproporționat drepturile și libertățile persoanelor. Prin urmare, acest element poate fi considerat central pentru procedura parlamentară. Legea fundamentală nu stabilește un termen pentru exercitarea dreptului în discuție. Pentru ca acest drept să fie garantat, parlamentarilor trebuie să li se acorde o perioadă de timp rezonabilă pentru formularea propunerilor și a amendamentelor la proiectele de legi examinate de Parlament.

În Hotărârea nr. 14/2021 referitor la respectarea principiului pluralismului politic Curtea a reținut următoarele:

„**53.** Astfel, Parlamentul este suveran în materia reglementării procedurii de adoptare a legilor. Totuși, suveranitatea Parlamentului nu este absolută, ea fiind limitată de principiile constituționale în această materie. În acest sens, atât la reglementarea procedurilor parlamentare, cât și la aplicarea lor, i.e. la adoptarea actelor normative, Parlamentul trebuie să asigure echilibrul corect dintre principiul autonomiei parlamentare și celelalte principii incidente în materia procedurilor parlamentare, care sunt stabilite expres sau care pot fi clar deduse din Constituție (a se vedea § 27-31 din prezenta Hotărâre).

54. Dat fiind caracterul suveran al Parlamentului în materia legiferării, Curtea reține că competența sa în materia controlului constituționalității procedurii parlamentare este limitată. În acest domeniu, Curtea trebuie să manifeste deferență judiciară față de rolul Parlamentului de legislator autonom. În acest sens, **Curtea poate verifica constituționalitatea unei legi sub aspectul procedural doar dacă la adoptarea ei Parlamentul a afectat vreun element esențial al procesului de legiferare, care rezultă expres din Constituție sau care poate fi clar dedus dintr-un principiu constituțional.**

55. În acest caz, Curtea observă că autorii sesizărilor consideră că Legea contestată a fost adoptată cu încălcarea principiului pluralismului politic, a principiului dezbaterii parlamentare a proiectelor de lege și a dreptului deputaților de a depune amendamente.

Referitor la respectarea principiului pluralismului politic și a principiului dezbaterii parlamentare a proiectelor de lege.

56. Curtea reține că, în cadrul procedurilor de legiferare, principiul pluralismului politic presupune că Parlamentul trebuie să asigure posibilitatea participării opoziției parlamentare la adoptarea legilor. Astfel, chiar dacă majoritatea parlamentară are o viziune consolidată cu

privire la necesitatea unei legi și voturile sale ar fi suficiente pentru a o adopta, majoritatea în discuție trebuie să asigure dreptul deputaților din cadrul opoziției parlamentare de a participa prin formularea întrebărilor și a propunerilor la proiectul de lege. De altfel, în jurisprudența sa, Curtea a reținut că majoritatea parlamentară trebuie să asigure un tratament corect și adecvat al minorităților parlamentare, fără să facă abuz de poziția sa dominantă (a se vedea HCC nr.28 din 19 aprilie 2020, § 20).

57. În același timp, Curtea reține că, în cadrul procedurilor de legiferare, Parlamentul trebuie să asigure deputații cu posibilitatea de a examina conținutul proiectului de lege printr-un schimb de opinii. Această etapă a procesului de legiferare este necesară, deoarece ea le oferă deputaților posibilitatea de a înțelege esența proiectului de lege propus spre examinare și contribuie la edificarea încrederii societății că legea a fost discutată pe larg până la adoptare (a se vedea § 35 supra).

58. Pe de altă parte, în baza principiului autonomiei parlamentare, Parlamentul deține o marjă discreționară largă în ceea ce privește modul de desfășurare a ședințelor plenare. Totodată, în domeniul legiferării, autonomia Parlamentului nu este absolută. Ea este limitată de necesitatea respectării principiilor constituționale, de exemplu, a principiului pluralismului politic și a principiului dezbaterii parlamentare a proiectelor de lege.

59. În această cauză, Curtea trebuie să verifice dacă la adoptarea Legii contestate Parlamentul a stabilit un echilibru corect între principiul pluralismului politic și principiul dezbaterii parlamentare a proiectelor de lege și principiul autonomiei parlamentare.

60. Examinând sesizările, Curtea observă că de la prezentarea raportului Comisiei juridice, numiri și imunități asupra Legii contestate în ședința plenară (la aproximativ ora 15:27) până la votarea ei în două lecturi (la aproximativ ora 15:28) a trecut aproximativ un minut (a se vedea §14-16 supra). Este evident că într-o perioadă atât de scurtă deputații din opoziția parlamentară nu au avut posibilitatea să supună dezbaterii Legea contestată prin formularea de întrebări și luări de cuvânt, deși dezacordul acestora cu privire la adoptarea Legii contestate era cunoscut de la începutul ședinței plenare.

61. Mai mult, având în vedere faptul că, în ultimii cinci ani, competența Președintelui Republicii de a coordona activitatea Serviciului de Informații și Securitate a fost supusă modificărilor frecvente (a se vedea § 41 supra), Curtea reține că interesul opoziției parlamentare de a formula întrebări și de a lua cuvântul cu privire la necesitatea modificărilor propuse era justificat. Astfel, Curtea reține că a-i acorda deputatului posibilitatea de a-și susține punctul de vedere cu privire la proiectul de lege supus examinării reprezintă un element central al procedurii parlamentare.

62. În acest context, Curtea reține că votarea Legii contestate într-un regim accelerat, fără a-i asigura opoziției parlamentare posibilitatea de a pune întrebări sau de a lua cuvântul asupra subiectului supus examinării, excede marjei discreționare a Parlamentului în domeniul organizării procedurilor parlamentare. Chiar dacă procedurile parlamentare au fost însoțite de proteste din partea opoziției parlamentare, acest fapt nu poate justifica adoptarea Legii contestate într-o procedură lipsită de dezbateri. Pentru a concilia principiile aflate în conflict, majoritatea parlamentară putea avea în vedere proceduri alternative, cum ar fi, de exemplu, amânarea ședinței plenare, organizarea consultărilor cu opoziția parlamentară pe marginea subiectelor cu privire la care există divergențe etc.

63. Având în vedere faptul că la adoptarea Legii contestate Parlamentul nu a respectat un echilibru corect între, pe de o parte, principiul pluralismului politic și principiul dezbaterii parlamentare a proiectelor de lege, iar pe de altă parte, principiul autonomiei parlamentare, Curtea reține că Legea contestată contravine articolelor 1 alin.(3), 5 alin.(1) și 74 alin.(1) din Constituție.”

În Opinia urgentă nr.1007/2020 din 17 noiembrie 2020 cu privire la amânarea alegerilor motivată de reforma constituțională din Kârgâzstan, Comisia de la Veneția a menționat că

procedura legislativă este o valoare comună în cultura juridică europeană și are o importanță mare pentru un stat democratic guvernat de statul de drept.

În raportul cu privire la preeminența dreptului, Comisia de la Veneția a notat că legalitatea, inclusiv procesul transparent, responsabil și democratic de adoptare a legilor, este menționată ca unul dintre elementele definitorii ale preeminenței dreptului. Într-un stat cu adevărat democratic, bazat pe preeminența dreptului, este obligatoriu să se asigure că, în toate etapele oricărui proces de reformă, toate părțile interesate să fie implicate, fie direct, fie printr-o consultare adecvată, în procesul legislativ (a se vedea § 54 din Opinia citată, CDL-PI(2020)015).

Considerăm că Parlamentul, acceptând amendamente care, de fapt sunt, inițiative legislative noi, cu adoptarea lor urgentă chiar a două zi, fără a acorda dreptul deputaților de a formula propuneri, nu a asigurat un echilibru corect între dreptul la inițiativă și autonomia parlamentară, fapt care depășește limitele art. 74 alin. (1) din Constituție.

Cu privire la respectarea principiului legalității și securității juridice

La adoptarea art. II din legea contestată, Parlamentul nu doar a ignorat procedurile constituționale de legiferare, fapt ce a cauzat sfidarea prevederilor art. 5 și 74 din Constituție, dar a și încălcat alte prevederi legale care obligă Parlamentul să respecte și alte norme legale cu privire la elaborarea și expertizarea legilor, norme care sunt prevăzute în Legea nr. 100/2017 și care au fost ignorate de legiuitor.

Dar mai grav este că Parlamentul, în intenția sa de a modifica procedura de includere a unui bun în lista celor nepasibile privatizării a încălcat prevederile art. 13 alin. (4) din Legea nr. 121/2007 privind deținatizarea proprietății publice.

Astfel, art. 13 din legea citată prevede expres că bunul care urmează a fi inclus în lista respectivă se prezintă de către autoritatea abilitată către Guvern.

Guvernul aprobă și propune Parlamentului modificarea legii și anexei respective (alineatele (3) și (4)).

În speță, nu a existat nici o propunere din partea Guvernului. Propunerea a venit din partea unui deputat printr-un amendament și fără un aviz din partea Guvernului.

Astfel suntem în prezența încălcării procedurii legale prevăzute la art. 13 și arogarea de către Parlament a unei atribuții importante a Guvernului.

Deci observăm încălcarea art. 1 alin. (3) din Constituție – principiul legalității, precum și a art. 6 privind separația și colaborarea puterilor.

Curtea Constituțională a relevat de nenumărate ori că la baza statului de drept, consacrat de art. 1 alin. (3) din Constituție, se află **principiul legalității**. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică (art. 7 din Constituție).

Dispozițiile art. 1 alin. (3) din Constituție consacră principiul statului de drept, ale cărui exigențe privesc scopurile majore ale activității statale, prefigurate în ceea ce este numit domnia legii, sintagmă ce implică subordonarea statului față de drept, asigurarea acelor mijloace care să permită dreptului să cenzureze opțiunile politice și, în acest cadru, să pondereze eventualele tendințe abuzive, discreționare ale structurilor etatice.

Statul de drept asigură supremația Constituției, corelarea legilor și a tuturor actelor normative cu aceasta, existența regimului de separație a puterilor publice, care trebuie să acționeze în limitele legii, și anume în limitele unei legi ce exprimă voința generală. Statul de drept consacră o serie de garanții, inclusiv jurisdicționale, care asigură respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor prin autolimitarea statului, respectiv încadrarea autorităților publice în coordonatele dreptului.

Principiul legalității are drept consecință obligativitatea respectării legilor inclusiv de către forul legislativ suprem al statului, această exigență fiind impusă nu doar indivizilor sau

persoanelor juridice private, ci autorităților și instituțiilor publice. În măsura în care legalitatea vizează actele agenților publici, este important ca aceștia să acționeze în limita atribuțiilor care le-au fost acordate.

O trăsătură esențială a statului de drept este subordonarea rigidă a tuturor, inclusiv a instituțiilor statale, normelor clare, previzibile și prestabilite ale dreptului. Principiul preeminenței dreptului, caracteristic uni stat de drept, impune obligația respectării legii cu precădere de către cel care a edictat-o.

Înalta Curte a menționat că „legalitatea, ca principiu de bază al statului de drept, presupune conformitatea normei sau a actului juridic cu normele superioare care stabilesc condiții de procedură privind edictarea normelor juridice. Comportamentul legal vizează atât activitatea de legiferare a Parlamentului, cât și stabilirea normelor interne de organizare și funcționare, care au o conexiune directă cu procesul legiferării”.

Curtea a afirmat că la baza statului de drept, consacrat de art. 1 alin. (3) din Constituție, stă principiul legalității, care presupune că respectarea legilor este obligatorie, iar încălcarea acestei obligații constituționale atrage implicit afectarea principiului statului de drept (HCC nr. 12/2020).

Potrivit art. 96 alin. (1) din Constituție Guvernul asigură realizarea politicii interne și externă a statului și exercită conducerea generală a administrației publice.

Legea cu privire la Guvern stabilește domeniile, funcțiile și atribuțiile de bază ale executivului. Art. 4 prevede printre domeniile de bază ale Guvernului economia și finanțele publice. Potrivit art. 5 lit. c) pentru realizarea programului său de activitate Guvernul exercită un șir de funcții printre care cea de administrare a proprietății și finanțelor publice. Art. 6 lit. k) din lege prevede expres că Guvernul asigură administrarea eficientă și transparentă a proprietății publice.

După cum am menționat, art. 13 din legea nr. 121/2007 atribuie anume Guvernului competența exclusivă de a propune Parlamentului introducerea bunurilor în lista nepasibilă de privatizare.

Legea contestată prevede introducerea în anexă a poziției 26¹ – Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” – fără acordul și propunerea Guvernului. Încercând a camufla ilegalitatea, Parlamentul merge mai departe – completează art. 13 cu unele norme derogatorii de la mecanismul de includere în lista bunurilor nepasibile privatizării. Nu este clar ce a vrut să facă legiuitorul aici, să legifereze amendamentul unui deputat de a completa anexa este imposibil, din simplu motiv că aceste prevederi legale oricum nu pot fi aplicate fiindcă nu sunt intrate în vigoare. Iar dacă scopul a fost de a legifera pe viitor un nou mecanism derogatoriu, atunci acest fapt contravine securității raporturilor juridice și principiului separației puterilor în stat.

Componentele securității juridice „pot fi definite ca incluzând următoarele elemente: caracterul public, precizia, consecvența, stabilitatea, neretroactivitatea și caracterul definitiv și obligatoriu al deciziilor”.

Stabilitatea pretinde ca instrumentele juridice să nu fie modificate atât de des, încât principiul ignorantia juris non excusat să fie imposibil de aplicat de un cetățean obișnuit. Instanțele nu ar trebui să se abată de la o interpretare anterioară a unui instrument juridic, cu excepția cazului în care există un motiv justificat. Neretroactivitatea interzice aplicarea instrumentelor juridice în mod retroactiv. De la această regulă se poate deroga doar în circumstanțe excepționale.

Securitatea juridică îndeplinește mai multe funcții: ea contribuie la păstrarea păcii și la menținerea ordinii într-o societate, dar și la ameliorarea eficienței juridice, permițându-le tuturor să aibă o cunoaștere suficientă a legii, astfel încât să poată să se conformeze cu aceasta. De asemenea, ea le oferă persoanelor mijloace pentru a stabili dacă exercitarea puterii publice este arbitrară. Ea ajută persoanele să-și organizeze viețile, permițându-le să facă planuri pe termen lung și să aibă așteptări legitime.

Privind separația puterilor.

Prin arogarea de către Parlament a atribuțiilor executive ce țin de administrarea proprietății publice, Parlamentul a încălcat prevederile art. 6 și 96 din Constituție, precum și atribuțiile Guvernului prevăzute de Legea cu privire la Guvern.

Astfel suntem în prezența încălcării **principiului separației puterilor statuat la art. 6 din Legea Supremă.**

Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate (art.1 alin.(3)).

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției (art.6). Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului (art.60 alin.(1)).

Separația puterilor în stat în puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească presupune instituirea unui sistem de garanții, restricții și echilibre, care ar exclude posibilitatea dominării uneia dintre ele, ar asigura funcționarea autonomă a fiecărei ramuri a puterii, precum și colaborarea lor.

În speță, Parlamentul a introdus un tratament diferit față de procesul de administrare a proprietății publice, aducând atingere echilibrului puterii în stat. Or, una din caracteristicile constituționale ale statului de drept constituie obligația statului, a autorităților publice, a instituțiilor și a persoanelor oficiale de a activa în limitele atribuțiilor lor, stabilite de Constituție și legi.

Curtea Constituțională, în calitate de garant al realizării principiului separației puterilor, statuat în art.6 din Constituție, în conformitate cu art.134 alin.(3) din Constituție, are obligația de a declara neconstituțională orice abatere de la acest principiu (Hotărîrea Curții Constituționale nr. 5 din 2011).

Cu privire la sfidarea art. 131 din Constituție.

La înaintarea amendamentului cu privire la completarea anexei la Legea nr. 121/2007 deputatul Radu Marian a anunțat public că acest fapt este necesar pentru a ajuta la derularea licitației publice din incinta aeroportului.

Astfel, unul din argumente a fost că introducerea ÎS „Aeroportul Internațional Chișinău” în lista respectivă va permite darea în locațiune a încăperilor scoase la licitație nu doar pe 3 ani dar pe termen de 5 ani.

Astfel de propuneri legislative care țin de administrarea patrimoniului statului duc inevitabil la majorarea sau reducerea veniturilor bugetare.

Potrivit Legii Nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală (art. 5, alin 1, lit.c); art. 9 alin.1, lit. r), profitul net al întreprinderii poate fi îndreptat *defalcări în bugetul de stat, în cazul întreprinderilor de stat.* Potrivit art. 9 alin. (1) *Administratorul reprezintă organul executiv unipersonal al întreprinderii de stat/municipale și are următoarele atribuții: r) asigură transferul în bugetul de stat/local al defalcărilor din profitul net anual, stabilite de fondator; ”*

Potrivit pct.4 din hotărîrea Guvernului Nr.483 din 29 martie 2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de dare în locațiune a activelor neutilizate *„Mijloacele financiare obținute din locațiunea activelor neutilizate (cu excepția autorităților/instituțiilor bugetare) după acoperirea cheltuielilor aferente locațiunii lor, sînt folosite la plata restanțelor întreprinderii față de bugetul public național și a restanțelor la plata salariilor.*

Mijloacele financiare rămase după efectuarea acestor plăți se investesc în dezvoltarea întreprinderii, la decizia consiliului ei”.

Articolul 131 din Constituție stabilește că orice propunere legislativă sau amendament care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de către Guvern (alin. (4)) și că nicio cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare (alin. (6)).

Propunerea legislative respective nu a fost avizată de Guvern, fapt care contravine art. 131 alin. (4) din Constituție. Jurisprudența Curții este una consacrată în acest sens.

Prin hotărârea sa nr. 8/2001 Curtea a stabilit următoarele: „**75.** În acest sens, Curtea reiterează că, în cadrul procedurilor legislative cu impact bugetar, prevederile alineatului (4) din articolul 131 din Constituție stabilesc o dependență decizională directă a Parlamentului față de Guvern, în sensul în care existența acceptului prealabil al Guvernului în privința propunerilor legislative care implică majorarea sau reducerea cheltuielilor/veniturilor bugetare reprezintă o condiție imperativă, de la care legislativul nu poate deroga. Din norma constituțională se deduce în mod univoc faptul că acceptul Guvernului trebuie să preceadă adoptarea proiectelor de legi cu impact bugetar în lectură finală. Nerespectarea acestei condiții constituie o încălcare a procedurii stabilite de Constituție în materie de legiferare în domeniul bugetar (a se vedea, mutatis mutandis, HCC nr.2 din 28 ianuarie 2014, § 48 și 74; HCC nr.11 din 25 martie 2014, § 62; HCC nr.28 din 19 noiembrie 2020, § 38-39; HCC nr.4 din 21 ianuarie 2021, § 70). În jurisprudența sa, Curtea a constatat că adoptarea unei legi cu impact bugetar în lipsa avizului Guvernului conduce la încălcarea procedurii prevăzute de articolul 131 alineatele (4), (6) și a articolului 6 din Constituție, care obligă autoritățile statului să-și exercite atribuțiile în limitele rigorilor stabilite de Constituție (HCC nr.23 din 10 octombrie 2019, § 77; HCC nr.4 din 21 ianuarie 2021, § 71-72).

77. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că acceptul Guvernului trebuie să preceadă adoptarea proiectelor de legi cu impact bugetar în lectură finală. Necesitatea obținerii acceptului prealabil din partea Guvernului pentru adoptarea unei propuneri legislative sau a unui amendament care implică majorarea sau reducerea veniturilor/cheltuielilor bugetare este determinată de complexitatea procesului bugetar în ansamblul său și, respectiv, de responsabilitatea Guvernului pentru executarea bugetului de stat (a se vedea HCC nr.11 din 25 martie 2014, § 62-63; HCC nr.28 din 19 noiembrie 2020, § 39).

78. Curtea reține că, în lipsa avizului Guvernului asupra impactului bugetar al proiectului de lege nr.312 din 9 iulie 2020 (Legea nr.236 din 16 decembrie 2020), acesta a fost supus dezbaterilor în ambele lecturi și votat de către Parlament.

...

83. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că, în contextul pregătirii proiectului de lege pentru dezbateri în a doua lectură, legea îi permite comisiei permanente sesizate în fond, inclusiv deputaților și fracțiunilor parlamentare, să prezinte amendamente [articolul 65 alin.(2) teza I din Legea nr.797 din 2 aprilie 1996 cu privire la adoptarea Regulamentului Parlamentului]. Pe de altă parte, legea obligă comisia permanentă sesizată în fond să-i transmită Guvernului spre avizare amendamentele care presupun majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare [articolul 58 alin.(3) din Legea citată]. Obligația în discuție nu se limitează doar la etapa la care proiectul de lege este examinat în comisie până a fi trimis spre examinare în prima lectură, ci este valabilă și pentru etapa dezbaterii în a doua lectură (a se vedea HCC nr.23 din 10 octombrie 2019, § 74). De asemenea, în jurisprudența sa, Curtea a reținut că, în cazul depunerii unor amendamente care presupun majorarea sau reducerea veniturilor sau a cheltuielilor bugetare, Parlamentul trebuie să solicite avizul Guvernului privind amendamentele în discuție. În acest sens, Curtea reține că Constituția obligă Parlamentul să

solicite și să aștepte avizul Guvernului privind amendamentele depuse în procedura prevăzută de articolul 131 alin.(4) din Constituție. De asemenea, Constituția obligă Guvernul să avizeze amendamentele trimise de Parlament în baza procedurii prevăzute de articolul 131 alin.(4) din Constituție (a se vedea HCC nr.28 din 19 noiembrie 2020, § 40-42). Astfel, dacă un proiect de lege cu impact bugetar a fost avizat pozitiv de Guvern, dar în cadrul unei etape de procedură legislativă ulterioară avizării se propun amendamente, atunci, în spiritul articolului 131 alin.(4) din Constituție, și amendamentele trebuie să fie acceptate/avizate de Guvern.

84. Așadar, stabilind că adoptarea de către Parlament a Legii nr.236 din 16 decembrie 2020 a avut loc în lipsa avizului Guvernului asupra impactului bugetar al acesteia și în lipsa avizului Guvernului asupra amendamentelor la această lege depuse de deputați, Curtea constată încălcarea articolelor 1 alin.(3), 6 și 131 alineatele (4) și (6) din Constituție.”

Ținând cont de argumentele expuse *supra*, constatăm fără echivoc că Parlamentul, la adoptarea art. II din Legea nr. 116/2024 a sfidat principiile constituționale ale legalității, pluralismului, separației puterilor în stat, procedurilor parlamentare, atribuțiile Guvernului și avizarea obligatorie a inițiativelor cu impact bugetar.

Complementar, apreciem incidența **articolului 23 din Constituție, condițiile de calitate a legii**, subliniem faptul că potrivit art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept și democratic, iar în jurisprudența sa constantă Curtea Constituțională reiterează importanța principiului statului de drept pentru o societate democratică.

Totodată, Înalta Curte cu titlu de principiu remarcă faptul că, exigențele statului de drept presupun *inter alia* asigurarea legalității și a certitudinii juridice, opinie similară conținându-se și în Raportul Comisiei de la Veneția privind preeminența dreptului 2011.

Curtea Constituțională a reținut constant că principiul legalității și al certitudinii juridice este esențial pentru garantarea încrederii în statul de drept și constituie protecție împotriva arbitrarului. Or, asigurarea respectivelor principii obligă statul să legifereze într-o manieră clară și previzibilă normele de drept adoptate.

Așa dar, adoptarea de către legiuitor a actelor legislative accesibile, previzibile și clare se impune prin pisma art.23 alin. (2) din Legea supremă.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 23 noiembrie 2010, a fost statuat că pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

Necesitatea examinării calității legii de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a fost evidențiată și în jurisprudența CtEDO pe mai multe cauze (Busuioc v. Moldova⁹, Guțu v. Moldova¹⁰). Astfel, în cauza Guțu v. Moldova, §66 (Guțu v. Moldova nr.20289/02, 7 iunie 2007): “...expresia “prevăzută de lege” nu presupune doar corespunderea cu legislația națională, dar, de asemenea, se referă la calitatea acelei legislații (a se vedea Half ord v. the United Kingdom, Reports 1997-III, p.1017, §49). Legislația națională trebuie să indice cu o claritate rezonabilă scopul și modalitatea de exercitare a discreției relevante acordate autorităților publice, pentru a asigura persoanelor nivelul minim de protecție la care cetățenii au dreptul în virtutea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică (a se vedea Domenichini v. Italy, Reports 1996-V, p.1800, §33)”

Totodată, CtEDO în jurisprudența sa a menționat că nu poate fi considerate „legi” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (Amman vs. Elveția 2000).

În Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, a fost statuat cu titlu de principiu că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure.

Prin urmare, destinatarii trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele ce pot decurge dintr-un act determinat doar în baza prevederilor care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică sau prin aplicarea actelor subordonate acestui act.

De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. Astfel, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente *sine qua non* ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.

Privind cerința suspendării legii contestate.

Pornind de la prevederile art.7¹ din Codul Jurisdicției Constituționale nr.502-XIII din 16 iunie 1995, precum și a articolului 25¹ alin. (2) pct. 1) din Legea nr. 317 din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolul 7¹ alin. (2) pct. 1) din Codul jurisdicției constituționale nr. 502 din 16 iunie 1995 care stabilesc motivele de suspendare a acțiunii actelor contestate la Curte.

Menționez că, în ceea ce privește **necesitatea suspendării acțiunii normei** sesizate pînă la pronunțarea hotărîrii Înaltei Curți, aceasta fiind necesară în vederea evitării prejudiciilor și consecințelor negative iminente, în lumina arumentelor după cum urmează.

Curtea Constituțională poate suspenda acțiunea actelor normative prevăzute la articolele 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 4 alin. (1) lit. a) din Codul jurisdicției constituționale, sesizate în modul corespunzător la Curtea Constituțională, care afectează sau se referă la domeniile stabilite la articolul 25¹ alin. (2) din Legea citată și articolul 7¹ alin. (2) din Codul menționat.

În jurisprudența sa, Curtea a reținut că în cazul în care autorul unei sesizări invocă riscul afectării unui domeniu prevăzut de articolul 25¹ alin. (2) pct. 1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și de articolul 7¹ alin. (2) pct. 1) din Codul jurisdicției constituționale trebuie aduse argumente privind intensitatea și posibilele prejudicii și consecințe negative iminente și ireparabile ale riscului (DCC nr. 14 din 7 februarie 2022, § 13).

Astfel, intensitatea și posibilele prejudicii și consecințe negative iminente și ireparabile ale riscului invocate rezidă în următoarele:

La moment a fost anunțată o nouă licitație a spațiilor comerciale din cadrul Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”.¹

Important este faptul că, în Monitorul Oficial Nr.232-235 din 31 mai 2024 **au fost publicate anunțurile de desfășurarea a licitațiilor „cu strigare”** privind darea în locațiune a activelor neutilizate pentru un termen de cinci ani.

¹ <https://newsmaker.md/ro/o-noua-incercare-licitatia-de-la-aeroportul-chisinau-re lansata-cu-noi-criterii-obligatorii/>

În conformitate cu anunțurile publicate, termenul de depunerea cererilor de participare **va avea loc în perioada 01 iunie 2024 – 24 iunie 2024**, desfășurarea licitației și anunțarea câștigătorului va avea loc pe data de 27 iunie 2024 cu semnarea ulterioară a contractului de locațiune.

Condițiile de licitație au fost modificate ca rezultat anume al intrării în vigoare a prezentei legi. O dată cu includerea întreprinderii menționate în lista bunurilor nepasibile privatizării va fi posibil de a majora termenul de locațiune de la 3 la 5 ani. Amintim că procedura constituțională a fost încălcată grav iar ca și consecință spațiile de importanță strategică ar putea fi, în scurt timp, date în locațiune unei companii străine pe un termen lung, cu afectarea nu doar a bugetului statului dar și cu risc pentru securitatea statului.

O eventuală **declarație neconstituțională a legii contestate nu-și va avea efectul dat fiind că o dată semnat contractul de locațiune deja nu va putea fi reziliat dat fiind că hotărârile Curții nu au efect retroactiv și va fi una iluzorie.**

Doar suspendarea acțiunii legii contestate ar putea menține echilibrul și posibilitatea de restabilire în drepturi după ce va fi dată soluția pe fond în această cauză.

Astfel, considerăm că este total justificat atât în drept cât și în fapt cerința de a suspenda acțiunea legii contestate până la examinarea în fond a sesizării.

Cadrul normativ pertinent

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(3) Republica Moldova este un **stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 5

Democrația și pluralismul politic

(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

(2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 73

Inițiativa legislativă

Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.

Articolul 74

Adoptarea legilor și a hotărîrilor

(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

(2) Legile ordinare și hotărîrile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.

(3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sînt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.

(4) Legile se trimit, spre promulgare, Președintelui Republicii Moldova.

Articolul 96

Rolul

- (1) Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice.
- (2) În exercitarea atribuțiilor, Guvernul se conduce de programul său de activitate, acceptat de Parlament.

Articolul 131

Bugetul public național

- (1) Bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele raioanelor, orașelor și satelor.
- (2) Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat și bugetului asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului. În caz de formare a fondului extrabugetar, el se prezintă spre aprobare Parlamentului.
- (3) Dacă bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat nu au fost adoptate prin lege cu cel puțin trei zile înainte de expirarea exercițiului bugetar, se aplică în continuare bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat ale anului precedent, pînă la adoptarea noilor bugete.
- (4) Orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sînt acceptate de Guvern.
- (5) Bugetele raioanelor, orașelor și satelor se elaborează, se aprobă și se execută în condițiile legii.
- (6) Nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.

Cadrul legal

Regulamentul Parlamentului

Articolul 47. Condițiile exercitării dreptului de inițiativă legislativă și subiecții acestui drept

- (1) În temeiul art.73 din Constituție, dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia, care sînt considerați autori ai proiectelor de acte legislative sau ai propunerilor legislative.
- (2) În exercițiul dreptului de inițiativă legislativă, deputații și Președintele Republicii Moldova prezintă Parlamentului proiecte de acte legislative și propuneri legislative, iar Guvernul și Adunarea Populară a unității teritoriale autonome Găgăuzia – proiecte de legi și de hotărîri. Proiectele de legi înaintate de Președintele Republicii Moldova sau de Guvern se prezintă în plenul Parlamentului de unul dintre membrii Guvernului ori de reprezentantul împuternicit al Președintelui Republicii Moldova sau al Guvernului, iar cele înaintate de Adunarea Populară a unității teritoriale autonome Găgăuzia – de Președintele Adunării Populare.
- (3) Deputatul exercită dreptul la inițiativă legislativă personal sau în comun cu alți deputați.
- (4) În prezentul Regulament, prin act legislativ se înțeleg legile constituționale, legile organice și ordinare, hotărîrile și moțiunile Parlamentului.
- (5) Propunerea legislativă reprezintă intenția de a se iniția elaborarea unui sau mai multor acte legislative, care vizează o anumită problemă sau un grup de probleme și care au menirea de a reglementa anumite domenii ale raporturilor sociale. Asupra acceptării propunerii legislative, Parlamentul adoptă o hotărîre, prin care stabilește termenul de elaborare a proiectului de act legislativ, formează un grup pentru elaborarea proiectului propus sau dispune altor organe elaborarea proiectului în cauză, stabilește modul de asigurare a activității acestui grup.
- (6) Proiectul de act legislativ și propunerea legislativă se depun spre dezbatere împreună cu o expunere a obiectivului, scopului, concepției viitorului act, a locului acestuia în legislația în

vigoare, precum și a efectelor sale social-economice și de altă natură, potrivit cerințelor Legii privind actele legislative nr.780-XV din 27 decembrie 2001. Se indică totodată persoanele care au luat parte la elaborarea proiectului și se anexează rezultatele expertizelor și cercetărilor efectuate în cadrul elaborării, precum și rezultatele consultării publice a proiectului. În cazul în care realizarea noilor reglementări necesită cheltuieli financiare, materiale și de altă natură, se anexează fundamentarea economico-financiară.

(7) Dacă pentru executarea actului legislativ care se adoptă este necesară elaborarea altor acte legislative sau normative, se anexează lista acestora și/sau, după caz, și proiectele lor.

(8) Proiectul actului legislativ se prezintă în limba română împreună cu traducerea lui în limba rusă.

(9) La proiectele de acte legislative, la propunerile legislative și la documentele menționate la alin.(6) și (7) se anexează copiile lor în variantă electronică.

(10) Proiectele de acte legislative și propunerile legislative înaintate de deputați se prezintă în limba română sau în limba rusă. Secretariatul Parlamentului asigură traducerea lor în limba respectivă.

(11) În cazul în care se va constata că inițiativele legislative nu sînt perfectate conform cerințelor tehnice stabilite de prezentul Regulament și de alte acte legislative, Biroul permanent poate propune autorilor acestora să le aducă în concordanță cu prevederile legale respective.

(12) Dacă, după înregistrare în Parlament, proiectul de act legislativ nu a fost examinat în decursul legislaturii în care a fost înregistrat, inițiativa legislativă devine nulă.

(13) Proiectele de acte legislative incluse în ordinea de zi a ședințelor în plen ale Parlamentului, care, la expirarea legislaturii în cazul alegerilor ordinare sau anticipate, au fost lăsate fără examinare, precum și proiectele de legi aprobate în prima lectură sau cele care urmează a fi votate în lectura finală sînt trecute pe ordinea de zi a Parlamentului de următoarea legislatură.

(14) Proiectele de acte legislative înregistrate care nu au fost incluse în ordinea de zi a Parlamentului devin nule după 2 ani de la înregistrarea lor.

(15) Proiectele de acte legislative care și-au pierdut actualitatea, precum și cele rămase fără autori pot fi respinse de Parlament în baza unei liste comune, în temeiul rapoartelor comisiilor de profil.

Articolul 58. Avizarea de către Guvern a proiectelor de acte legislative și a propunerilor legislative

(1) Proiectele de acte legislative și propunerile legislative înaintate de Președintele Republicii Moldova, de deputați sau de Adunarea Populară a unității teritoriale autonome Găgăuzia se remit Guvernului spre avizare. Neprezentarea avizului în termen de cel mult 30 de zile sau într-un termen mai restrîns, stabilit de Președintele Parlamentului, nu împiedică examinarea proiectului de către Parlament, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Avizul Guvernului este obligatoriu, conform prevederilor art.131 din Constituție, la proiectele de acte legislative și la propunerile legislative sau la amendamentele care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare.

(3) După expirarea termenelor pentru depunerea amendamentelor, prevăzute la art.59 alin.(1) și art.65 alin.(2), comisia permanentă sesizată în fond transmite Guvernului, spre avizare, amendamentele care, la decizia comisiei, atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare.

(4) Guvernul prezintă Parlamentului avizul său asupra amendamentelor menționate la alin.(2) în termen de cel mult 15 zile lucrătoare de la data recepționării adresării comisiei permanente sesizate în fond.

(5) În cazul examinării în regim de urgență sau în mod prioritar a proiectelor de acte legislative, termenul în care se solicită prezentarea avizului Guvernului se va indica în adresarea comisiei permanente sesizate în fond.

(6) Examinarea la ședințele comisiei permanente sesizate în fond a proiectelor de acte legislative pe marginea cărora au fost înaintate amendamente care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, nu poate precede termenele indicate la alin.(4) și (5).

Articolul 59. Înaintarea amendamentelor la proiectele de acte legislative

(1) Deputații, comisiile permanente și fracțiunile parlamentare au dreptul să prezinte în scris propuneri conceptuale și amendamente motivate la proiectul de act legislativ, care se transmit comisiei permanente sesizate în fond în termen de cel mult 30 de zile după primirea proiectului. Data înaintării amendamentului va fi data înregistrării acestuia la comisia sesizată în fond, care ține o evidență specială a amendamentelor primite.

(2) Amendamentele se prezintă sub formă de modificare a cuprinsului punctelor, alineatelor, articolelor, sub formă de completare a proiectului cu articole noi sau de propuneri de excludere a unor cuvinte, puncte, alineate sau articole din proiect.

(3) Amendamentele trebuie să fie motivate.

(4) Amendamentele la proiectul de act legislativ se vor examina de comisia permanentă sesizată în fond și, numai dacă aceasta consideră necesar, și de o altă comisie.

Articolul 65. Pregătirea proiectului de lege pentru lectura a doua

(1) După dezbateră proiectului de lege în primă lectură, acesta se transmite comisiei sesizate în fond sau unei alte comisii competente pentru examinarea amendamentelor deputaților, a obiecțiilor și propunerilor fracțiunilor parlamentare, comisiilor permanente, a avizelor Guvernului, Direcției juridice a Secretariatului Parlamentului, precum și a propunerilor reprezentanților societății civile, și pentru prezentarea raportului respectiv.

(2) În cadrul pregătirii proiectului de lege pentru dezbateră în a doua lectură, deputații, comisiile permanente și fracțiunile parlamentare pot prezenta amendamente comisiei sesizate în fond în termen de 10 zile de la data aprobării proiectului în primă lectură. Prevederile art.59 se vor aplica în mod corespunzător.

(3) Autorii amendamentelor pot participa la ședința comisiei pentru definitivarea proiectului de lege. Comisia îl va înștiința în prealabil pe autor despre ținerea ședinței.

(4) Dezbateră proiectului de lege în lectura a doua va avea loc în cel mult 45 de zile de la data aprobării în primă lectură.

Legea privind actele normative

Articolul 3. Principiile activității de legiferare

(1) La elaborarea unui act normativ se respectă următoarele principii:

- a) constituționalitatea;
- b) respectarea drepturilor și libertăților fundamentale;
- c) legalitatea și echilibrul între reglementările concurente;
- d) oportunitatea, coerența, consecutivitatea, stabilitatea și predictibilitatea normelor juridice;
- e) asigurarea transparenței, publicității și accesibilității;
- f) respectarea ierarhiei actelor normative.

(2) La elaborarea unui act normativ care reglementează activitatea de întreprinzător se respectă principiile stabilite de Legea nr.235/2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător.

(3) Actul normativ trebuie să corespundă prevederilor Constituției Republicii Moldova, tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, precum și legislației Uniunii Europene.

(4) Actul normativ trebuie să se integreze organic în cadrul normativ în vigoare, scop în care:

a) proiectul actului normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de nivel superior sau de același nivel cu care se află în conexiune;

b) proiectul actului normativ întocmit în temeiul unui act normativ de nivel superior nu poate depăși limitele competenței instituite prin actul de nivel superior și nici nu poate contraveni scopului, principiilor și dispozițiilor acestuia.

Procedura de fundamentare a proiectelor actelor normative

Articolul 25. Studiul de cercetare

(1) Elaborarea proiectelor actelor normative este precedată, în funcție de importanța și complexitatea proiectelor respective, de efectuarea studiilor de cercetare în scopul fundamentării necesității sau lipsei acesteia privind inițierea elaborării unui act normativ. Studiile de cercetare se efectuează pentru cunoașterea temeinică a realităților social-economice ce urmează a fi reglementate, a cadrului normativ relevant, a reglementărilor similare în legislația altor state, inclusiv a țărilor Uniunii Europene.

(2) În cazul unui proiect care prevede reglementări cu impact asupra bugetului și/sau care prevede reorganizări și reforme structurale ori instituționale, în calitate de studiu de cercetare se realizează analiza inițiativei de elaborare a actului normativ, conform metodologiei de analiză *ex ante* aprobate de către Guvern. Dacă proiectul prevede reglementări cu impact asupra activității de întreprinzător, în calitate de studiu de cercetare se realizează doar analiza impactului de reglementare, efectuată în modul stabilit de legislație.

(3) Studiul de cercetare este efectuat de către subiecții din partea cărora vine propunerea inițierii elaborării actului normativ. Pentru efectuarea acestuia, subiecții respectivi solicită asistența altor autorități ale administrației publice. Autoritățile publice acordă asistență la efectuarea studiilor de cercetare conform prezentului alineat, în limitele competențelor legale ale acestora.

(4) În cazul unor studii de cercetare complexe, acestea pot fi realizate, în baza unui contract de prestări servicii, de către instituții științifice, universități, societăți comerciale, asociații obștești sau alte entități în conformitate cu prevederile legale referitoare la achizițiile publice.

(5) Informațiile și recomandările obținute în urma efectuării studiilor de cercetare se includ în nota informativă, întocmită conform art.30.

Articolul 26. Etapele principale ale analizei *ex ante*

(1) Analiza *ex ante* cuprinde următoarele etape principale:

a) definirea problemei, pornind de la analiza relațiilor sociale existente și a celor preconizate, precum și de la inexistența sau ineficiența cadrului normativ relevant;

b) stabilirea obiectivului și a domeniului intervenției juridice;

c) identificarea opțiunilor și mijloacelor necesare pentru soluționarea problemei și/sau atingerea obiectivului și analiza acestora prin intermediul impactului financiar, administrativ, economic, social, asupra mediului etc.;

d) compararea opțiunilor existente și selectarea celor mai bune opțiuni pentru atingerea obiectivului.

(2) Opțiunile recomandate se vor întemeia pe dispozițiile constituționale, pe prevederile legislației naționale și pe cele ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, pe jurisprudența Curții Constituționale și a instanțelor judecătorești, după caz, pe legislația Uniunii Europene, precum și pe doctrina juridică în domeniu.

(3) Analiza *ex ante* se finalizează cu întocmirea unui raport sau a unui document de politici, conform art.24, care va servi drept suport informativ la elaborarea proiectului actului normativ și a notei informative.

Secțiunea a 4-a

Întocmirea proiectului de act normativ

Articolul 27. Grupul de lucru pentru elaborarea proiectului actului normativ

(1) La elaborarea unui proiect de act normativ, autorul proiectului sau autoritatea responsabilă de elaborarea proiectului poate să formeze un grup de lucru, alcătuit din specialiști în domeniu, precum și din reprezentanți ai societății civile. În grupul de lucru este inclusă cel puțin o persoană care deține diplomă de studii superioare în drept.

(2) Dacă elaborarea proiectului actului normativ este pusă în sarcina mai multor autorități ale administrației publice centrale de specialitate, elaborarea proiectului va fi organizată de autoritatea abilitată de către Guvern sau care figurează prima în lista autorităților responsabile în adresa Guvernului din care derivă obligația de a elabora proiectul actului normativ. Autoritatea publică responsabilă asigură asistența tehnică, organizatorică și financiară la elaborarea proiectului actului normativ.

(3) Dacă la elaborarea proiectului sînt angajați specialiști în bază de contract, alții decît cei din cadrul autorităților publice, se întocmesc documentele necesare și se stabilesc sumele, mijloacele bugetare și speciale care trebuie alocate în scopul angajării acestora.

Articolul 28. Determinarea conceptului, categoriei și stabilirea structurii actului normativ

(1) Elaborarea versiunii inițiale a proiectului actului normativ poate fi precedată de elaborarea conceptului viitorului act normativ, ce va cuprinde analiza prevederilor existente în legislație, problemele ce trebuie soluționate, aspectele de bază ce trebuie incluse în viitorul act normativ și altă informație care explică conceptul. Conceptul actului normativ se aprobă de către autoritatea care a decis asupra necesității elaborării proiectului actului normativ.

(2) În temeiul prevederilor documentelor de politici, al propunerilor inițiale, al studiilor de cercetare, precum și în baza analizei *ex ante*, persoana responsabilă de elaborarea proiectului actului normativ sau, după caz, grupul de lucru determină conceptul și stabilește categoria și structura actului normativ. Conceptul și noțiunile determinate trebuie să fie compatibile sau similare celor utilizate în legislația Uniunii Europene.

Articolul 29. Întocmirea versiunii inițiale a proiectului actului normativ

(1) În baza propunerilor inițiale, a studiului de cercetare și a altor materiale, precum și după consultarea părților interesate, se întocmește versiunea inițială a proiectului actului normativ.

(2) Pentru a se evita lacunele legislative, soluțiile propuse în proiectul actului normativ trebuie să acopere întreaga problematică a relațiilor sociale ce constituie obiectul de reglementare al proiectului.

(3) Autoritatea publică cu competență de adoptare, aprobare sau emitere a actului normativ poate solicita uneia ori mai multor autorități, organizații sau experți să elaboreze proiectul actului normativ necesar ori proiecte de alternativă, în bază de contract de prestări servicii, în conformitate cu prevederile legale referitoare la achizițiile publice.

(4) Versiunea proiectului actului normativ elaborată în bază de contract este remisă autorității responsabile de elaborarea proiectului pentru a fi supusă tuturor etapelor de elaborare și pentru întocmirea versiunii finale a proiectului.

Articolul 30. Nota informativă la proiectul actului normativ

(1) Concomitent cu elaborarea proiectului actului normativ se întocmește nota informativă la proiect, conform modelului indicat în anexa nr.1, care va cuprinde cel puțin următoarele compartimente:

- a) denumirea sau numele autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului actului normativ;
- b) condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ și finalitățile urmărite;
- c) descrierea gradului de compatibilitate, pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene;
- d) principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi;
- e) fundamentarea economico-financiară;
- f) modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare;
- g) avizarea și consultarea publică a proiectului;
- h) constatările expertizei anticorupție;
- i) constatările expertizei de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene;
- j) constatările expertizei juridice;
- k) constatările altor expertize.

(2) Compartimentele prevăzute la alin.(1) lit.g)–k) se includ în nota informativă doar dacă, la elaborarea proiectului actului normativ, au fost realizate etapele corespunzătoare.

(3) Dacă, în urma avizării și supunerii expertizei, proiectul a suferit modificări, nota informativă trebuie modificată în modul corespunzător.

(4) Nota informativă se semnează, în modul prevăzut de legislație, de conducătorul autorității responsabile de elaborarea proiectului de act normativ sau adjunctul acestuia.

Articolul 31. Proiectele actelor normative care vizează armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

(1) Armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene se realizează în conformitate cu angajamentele asumate de Republica Moldova în baza acordurilor internaționale încheiate cu Uniunea Europeană, cu programele legislative ale Parlamentului și planurile de acțiuni ale Guvernului.

(2) Proiectele actelor normative care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene sînt marcate pe prima pagină în colțul drept de sus cu sigla "UE" și conțin clauza de armonizare conform modelului aprobat de Guvern.

(3) Pentru proiectele actelor normative care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene, autorul proiectului întocmește tabelul de concordanță în care se analizează comparativ gradul de transpunere a legislației Uniunii Europene în legislația națională. Modelul tabelului de concordanță este aprobat de Guvern.

(4) Proiectele actelor normative care vizează armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene sînt supuse expertizei de compatibilitate, care se efectuează în conformitate cu prevederile art.36.

Secțiunea a 5-a

Avizarea, consultarea publică și efectuarea expertizei

Articolul 32. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

(1) Proiectul actului normativ, însoțit de nota informativă, se transmite spre avizare autorităților publice responsabile de implementarea prevederilor conținute în proiect, instituțiilor interesate, precum și reprezentanților societății civile, care întocmesc și prezintă autorului proiectului avizele la proiect.

(2) Proiectele actelor normative care țin de domeniile de competență ale Procuraturii Generale, Băncii Naționale a Moldovei, Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, precum și ale altor autorități publice autonome, se transmit acestora spre avizare. Proiectele actelor normative care reglementează activitatea economică se transmit spre avizare Consiliului Concurenței.

(3) Concomitent sau înainte de transmiterea spre avizare, proiectul actului normativ este supus consultării publice în modul stabilit de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional.

(4) Proiectele actelor normative înaintate de Președintele Republicii Moldova, de deputații în Parlament și de Adunarea Populară a unității teritoriale autonome Găgăuzia se remit spre avizare Guvernului. Proiectele actelor normative elaborate de către deputații în Parlament se transmit spre avizare Guvernului în modul prevăzut de Regulamentul Parlamentului.

(5) Proiectele actelor normative elaborate de autoritățile administrației publice centrale de specialitate, autoritățile publice autonome sau autoritățile administrației publice locale sînt avizate și consultate public în condițiile alin.(1)–(3), cu excepțiile stabilite de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional.

(6) În urma avizării și consultării publice, autorul proiectului întocmește sinteza obiecțiilor și propunerilor autorităților publice, precum și sinteza recomandărilor reprezentanților societății civile, conform unuia dintre modelele indicate în anexele nr.2 și nr.3. Sinteza obiecțiilor și propunerilor și sinteza recomandărilor pot fi incluse într-un singur document (denumit în continuare – *sinteză*).

(7) Dacă, în urma avizării și consultării publice, proiectul actului normativ a fost completat cu aspecte și concepte noi sau dacă mai mult de 30% din textul proiectului actului normativ a fost modificat, acesta trebuie remis repetat spre avizare și consultare publică.

Articolul 34. Expertiza proiectului actului normativ

(1) Expertiza proiectului de act normativ este efectuată concomitent cu avizarea și consultarea publică. Autorul proiectului asigură efectuarea expertizelor economice, financiare, științifice, ecologice, anticorupție, juridice, de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene sau a altei expertize prevăzute de legislație, în funcție de tipul raporturilor sociale reglementate de actul normativ.

(2) Autoritățile publice responsabile de efectuarea expertizelor pot antrena în calitate de experți părți interesate, care nu au participat la elaborarea proiectului actului normativ, inclusiv specialiști din străinătate și din cadrul organizațiilor internaționale.

(3) Expertiza economică este efectuată de către Ministerul Economiei, este obligatorie pentru proiectele actelor normative care au impact economic și are menirea de:

- a) a asigura concordanța prevederilor proiectului cu principiile economiei de piață;
- b) a asigura concordanța prevederilor proiectului cu legislația din domeniul economiei;
- c) a evidenția aspectele pozitive și negative ale proiectului în partea ce ține de asigurarea reformelor, relevarea avantajelor economice și de altă natură;
- d) a semnala deficiențele economice și a prognoza consecințele economice negative.

(4) Proiectele actelor normative ce reglementează activitatea de întreprinzător se remit spre expertiză grupului de lucru al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător, împreună cu analiza impactului de reglementare.

(5) Expertiza financiară este efectuată de către Ministerul Finanțelor, este obligatorie pentru proiectele care au impact asupra bugetului public și are menirea de:

- a) a asigura concordanța prevederilor proiectului cu legislația din domeniul financiar;
- b) a evalua cheltuielile pentru realizarea noilor reglementări;
- c) a semnala deficiențele cu caracter financiar și a prognoza consecințele în domeniul financiar.

(6) Expertiza științifică se efectuează, după caz, de către instituțiile științifice și de învățămînt superior de profil, de către experți, avînd menirea de a contribui la:

- a) examinarea tuturor aspectelor reglementărilor proiectului și, după caz, propunerea unor reglementări de alternativă;
- b) examinarea soluțiilor propuse prin reglementările proiectului în raport cu posibilitățile economico-financiare ale statului, cu situația social-politică și consecutivitatea reglementării

proceselor, precum și în contextul asigurării compatibilității actelor normative cu legislația Uniunii Europene.

(7) Expertiza ecologică se efectuează, după caz, de către Ministerul Mediului și are menirea de:

- a) a asigura concordanța prevederilor proiectului cu legislația din domeniul protecției mediului;

- b) a asigura un mediu sănătos și a proteja mediul înconjurător;

- c) a prognoza impactul reglementărilor proiectului asupra mediului.

(8) Concluziile expertizelor sînt expuse în nota informativă la proiectul de act normativ.

Secțiunea a 6-a

Definitivarea proiectului actului normativ

Articolul 39. Definitivarea proiectului

(1) Autorul proiectului studiază obiecțiile și propunerile prezentate în cadrul avizării și al expertizelor, recomandările recepționate în urma consultării publice și, după caz, obiecțiile și propunerile expertizei de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene și decide asupra acceptării sau respingerii motivate a acestora.

(2) Propunerile și recomandările acceptate sînt luate în considerare în procesul de definitivare a proiectului actului normativ și de întocmire a versiunii finale a acestuia. Definitivarea proiectului se efectuează fără a afecta compatibilitatea proiectului cu legislația Uniunii Europene.

(3) În cazul atestării unor divergențe conceptuale, autorul proiectului actului normativ organizează o dezbatere cu participarea reprezentanților autorităților publice și ai instituțiilor interesate, ai societății civile pentru identificarea soluțiilor privind remediarea divergențelor. Dacă asemenea soluții nu sînt identificate, în versiunea finală a proiectului este reflectat punctul de vedere al autorității publice responsabile de elaborarea proiectului, iar decizia finală va fi luată de către autoritatea publică cu competență de adoptare, aprobare sau emiteră a actului normativ.

Articolul 40. Dosarul de însoțire a proiectului actului normativ

Proiectul actului normativ este prezentat autorității publice cu competență de adoptare, aprobare sau emiteră împreună cu dosarul de însoțire, care conține:

- a) nota informativă;

- b) după caz, raportul de analiză *ex ante* sau analiza impactului de reglementare;

- c) avizele și recomandările, în original, recepționate în cadrul avizării și consultărilor publice;

- d) rapoartele de expertiză, în original;

- e) sinteza obiecțiilor și propunerilor autorităților publice și sinteza recomandărilor reprezentanților societății civile, dacă există, indicîndu-se acceptarea sau argumentarea respingerii propunerilor, obiecțiilor și recomandărilor;

- f) declarația de compatibilitate a Centrului de Armonizare a Legislației, precum și tabloul de concordanță actualizat, pentru proiectele marcate cu sigla "UE";

- g) tabelul comparativ, în care să fie reflectate reglementările în vigoare și modificările propuse, pentru proiectele care conțin modificări la actele normative în vigoare;

- h) alte materiale, după caz, în baza cărora a fost elaborat proiectul de act normativ.

Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetizarea proprietății publice

Articolul 13. Bunurile nepasibile de privatizare

(1) Din bunurile nepasibile de privatizare fac parte bunurile domeniului public, patrimoniul persoanelor juridice de drept public, precum și:

- a) obiectivele care asigură capacitatea de apărare și securitatea statului, ordinea publică;

- b) obiectivele care fac parte din patrimoniul cultural național, înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, cu excepția celor stabilite de lege;
 - c) valorile materiale incluse în rezervele de stat și în rezervele de mobilizare;
 - d) obiectivele a căror activitate constituie monopolul statului;
 - e) bogățiile de orice natură ale subsolului, spațiul aerian, apele și pădurile folosite în interes public, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental;
 - f) terenurile din fondul apelor, inclusiv terenurile de sub apele folosite în interes public, fondul forestier, fișiile forestiere de protecție a apelor și cele din zonele sanitare, terenurile expuse riscului de alunecări;
 - f) terenurile proprietate publică, date în arendă/în suprafață;
 - g) căile de comunicație, pasajele subterane pentru pietoni;
 - h) oenotecile care, potrivit legislației în vigoare, fac parte din patrimoniul cultural național;
 - h¹) publicațiile periodice "Monitorul Oficial al Republicii Moldova", monitoarele oficiale ale raioanelor, ale municipiilor și monitorul unității teritoriale autonome Găgăuzia, precum și publicațiile periodice publice incluse în lista bunurilor nepasibile de privatizare;
 - i) alte bunuri care, potrivit legislației, fac obiectul exclusiv al proprietății statului sau al proprietății unităților administrativ-teritoriale.
- (2) Deopotrivă cu cele indicate la alin.(1), sînt nepasibile de privatizare:
- a) întreprinderile de stat care efectuează înregistrarea de stat a întreprinderilor și a bunurilor, certificarea mărfurilor și a tehnicii, alte întreprinderi de stat care îndeplinesc, în exclusivitate sau în parte, funcții auxiliare ale statului;
 - b) întreprinderile de stat /municipale care exploatează drumurile auto, bunurile transportului feroviar, aviatic, fluvial și prin conducte, alte întreprinderi din infrastructura socială și/sau economică de uz sau de interes național ori local;
 - c) întreprinderile de stat/municipale care editează publicații periodice;
 - d) instituțiile medico-sanitare publice.
- (3) Proiectul de listă a bunurilor nepasibile de privatizare se elaborează de organul abilitat, în baza propunerilor făcute de autoritățile administrației publice centrale și locale. Întreprinderile specificate la alin.(2) lit.b) și c) pot fi incluse în listă doar în baza fundamentării economice, bugetare, sociale și juridice.
- (4) După generalizarea propunerilor privind includerea în lista bunurilor nepasibile de privatizare, organul abilitat prezintă Guvernului proiectul de listă, care, după aprobare, se prezintă Parlamentului. Lista bunurilor nepasibile de privatizare poate fi modificată, după caz.
- (5) Lista bunurilor nepasibile de privatizare, prezentată în anexă, face parte integrantă a prezentei legi.

Legea cu privire la Guvern

Capitolul II

COMPETENȚA GUVERNULUI

Articolul 4. Domeniile de activitate ale Guvernului

Guvernul își desfășoară activitatea în următoarele domenii:

a) economic;

b) afaceri externe și integrare europeană;

c) ocrotirea sănătății, protecție socială și raporturi de muncă, familie;

d) justiție, afaceri interne, ordine publică și protecție civilă;

e) reintegrare teritorială;

f) finanțe publice, relații fiscale și vamale;

g) educație, știință, inovații, cultură, tineret și sport;

h) dezvoltare regională, construcții, amenajarea teritoriului și urbanism;

- i) protecția mediului înconjurător și resursele naturale;
- j) agricultură, dezvoltare rurală și siguranța alimentelor;
- k) apărare și securitate națională;
- l) securitate și eficiență energetică;
- m) tehnologia informației, transport și infrastructură;
- n) administrație publică și servicii publice;
- o) demografie, migrație și azil;
- p) protecția consumatorului, calitatea produselor și serviciilor;
- q) raportare, evidență și statistică;
- r) alte domenii de activitate în care este necesară intervenția Guvernului, ca exponent al puterii executive în stat, în conformitate cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale actelor normative care reglementează domeniile în care intervenția este necesară.

Articolul 5. Funcțiile Guvernului

Pentru realizarea programului său de activitate, Guvernul exercită următoarele funcții de bază:

- a) de organizare și planificare strategică, prin care se asigură elaborarea și aprobarea documentelor de politici, inclusiv a celor necesare punerii în aplicare a programului de activitate al Guvernului;
- b) de reglementare, prin care se asigură elaborarea și aprobarea cadrului normativ și instituțional necesar realizării programului de activitate al Guvernului și organizării executării legilor;
- c) de administrare a proprietății și finanțelor publice;**
- d) de gestionare și prestare a serviciilor publice pentru care este responsabil Guvernul;
- e) de reprezentare a statului pe plan intern și extern, în limitele stabilite de normele constituționale și actele normative;
- f) de asigurare a aplicării și respectării reglementărilor în domeniile de activitate;
- g) alte funcții care decurg din rolul Guvernului de a reprezenta și a exercita puterea executivă în Republica Moldova sau din prevederile actelor normative.

Articolul 6. Atribuțiile Guvernului

În realizarea funcțiilor sale, Guvernul are următoarele atribuții:

- a) exercită conducerea generală a administrației publice;
- b) asigură realizarea politicii interne și externe a statului;
- c) asigură executarea actelor normative ale Parlamentului și decretelor Președintelui Republicii Moldova, adoptate în conformitate cu normele constituționale, și a prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;
- d) realizează programul său de activitate;
- e) înaintează Parlamentului inițiative legislative;
- f) aprobă, prin hotărâre, și înaintează Președintelui Republicii Moldova proiecte de decrete în condițiile legii;
- g) avizează inițiative legislative, inclusiv proiecte de legi, și examinează propuneri legislative;
- h) aprobă documente de politici și acte normative;
- i) elaborează, prezintă Parlamentului spre adoptare și asigură executarea bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat și fondurilor de asigurare obligatorie de asistență medicală;
- j) asigură accesul, prestarea, verificarea, evaluarea calității și modernizarea serviciilor publice;
- k) asigură administrarea eficientă și transparentă a proprietății publice;**
- l) monitorizează și analizează eficiența implementării actelor normative;
- m) asigură realizarea controlului administrativ al activității autorităților administrației publice locale;

n) îndeplinește alte atribuții prevăzute de cadrul normativ sau care decurg din rolul și funcțiile Guvernului.

IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Urmare celor expuse, în conformitate cu prevederile art.1, 2, 5 – 8, 23, 54, 73, 74, 96 și 131 din Constituția Republicii Moldova, art. art.4 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. art. 4,38,39 din Codul Jurisdicției Constituționale. Precum și necorespunderea pct.102, 103 și pct.104 din Avizul Curții Constituționale nr.1 din 22 septembrie 2014.

Solicităm Înaltei Curți:

1. Admiterea spre examinare a prezentei sesizări în regim prioritar;
2. Suspendarea acțiunii Articolului II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative;
3. Exercițarea controlului constituționalității și declararea drept neconstituțională a Articolului II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative;

V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

VI - LISTA DOCUMENTELOR

VII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Cu respect,

Andrei Ștefan
I. Koval
Andrei - C. Stăncă
Erigore Novac
Odnostalco UL. B
РАДОВАНОВА АЛЛО Д
Fiodor Gagauz
Tatiana Cuntchi
Neleli Arucas
Diana Caroman
Stanly Constantin